

**KONINKLIJKE
VERENIGING
TER BEOEFENING
VAN DE
KRIJGSWETENSCHAP**

OPGERICHT 6 MEI 1865

Ereleden

Z.K.H. de Prins der Nederlanden

generaal-majoor b.d.
E. R. d'Engelbronner

Z.E. luitenant-generaal
J. P. Verheijen

luitenant-kolonel b.d.
W. F. Anthonijsz

Bestuur

Voorzitter

G. J. Folmer, bgen art

Vice-voorzitter

drs. R. H. Rozeboom, kol KLu

Leden

G. C. Berkhof, lgen gn
P. W. Gorissen, lkol art

A. G. C. Kok, kol marns b.d.

W. C. Mabesoone, ktz

H. T. F. M. Mallant, kol marns

J. C. W. Rhaesa, kol KLu

jhr. mr. J. P. de Savornin Lohman

drs. M. de Haas, tlt inf
(public relations)

Redacteur

J. C. A. C. de Vogel, bgen inf
p/a Hogere Krijgsschool
v.d. Burchlaan 31
2597 PC Den Haag

Secretaris

drs. F. J. J. Princen
Peuleyen 164
2742 EP Waddinxveen

Penningmeester

J. R. Karssing, kol cav
Dotterbloem 7
2317 LS Leiden
Girorekening 7 88 28

Ledenadministratie

J. J. M. Nijman
Karel Doormanlaan 274
2283 BB Rijswijk
Tel. 070-3947836

MARS IN CATHEDRA

SEPTEMBER 1990

NR 84

Mededelingen van het bestuur

Public relations

JAARVERSLAG 1989

De vereniging was in 1989 met een informatiestand vertegenwoordigd op de volgende evenementen

- Open Dag Koninklijke Landmacht
OCTD Soesterberg, 26 augustus
- Open Dag Koninklijke Luchtmacht
Vliegbasis Volkel, 30 september
- Najaarsconferentie Stichting Vredes Politiek
Reehorst, Ede, 4 november

Verder zijn goede contacten gelegd met leiding en cursisten van de KMA en het KIM, onder meer tijdens de KMA promoties op 30 juni en 27 oktober.

Vereniging present bij Open Dagen Krijgsmacht 1990

Met een informatiestand is de vereniging deze zomer op de Open Dagen naar buiten getreden.

Dit was het geval bij

- de Koninklijke Luchtmacht
Vliegbasis Leeuwarden, 8 en 9 juni
- de Koninklijke Landmacht
Generaal Winkelman Kazerne, Nunspeet, 15 en 16 juni
- de Koninklijke Marine
Marinehaven Den Helder, 23 juni.

Het bestuur is onze actieve leden, cad-vdg Bams, cad Kleingeld en sldl Noordermeer erkentelijk voor hun medewerking in de informatiestand van de vereniging.

Tint drs. M. de Haas
Bestuurslid PR

Algemene ledenvergadering

De vergadering werd, aansluitend op de inleiding door professor Till over 'Future prospects for Europe's Navies', ge-

houden in het Defensievoorlichtingscentrum, Korte Houtstraat 21 te 's-Gravenhage.

Opening

De voorzitter, brigade-generaal G.J. Folmer, opent de vergadering om 21.30 uur en heet de aanwezigen van harte welkom. Hij maakt melding van de voortgang bij de viering van het 125-jarig bestaan van de vereniging. De organisatiewerkzaamheden ten behoeve van de conferentie 'West-europese veiligheid na 1992' zijn in een vergevorderd stadium. De conferentie wordt gehouden op 12 oktober 1990 in het Congresgebouw te 's-Gravenhage.

Verder maakt de voorzitter melding van het feit dat op maandag 10 september 1990 een bijeenkomst voor leden en introduc e(s) plaats zal hebben waar Simon Lunn, Deputy Secretary General van de Noord Atlantische Assemblée, een inleiding zal houden over 'Political-strategic implications of a CFE-agreement'. Deze activiteit wordt gehouden in de ronde zaal van het Defensievoorlichtingscentrum, Korte Houtstraat 21 te 's-Gravenhage en begint om 19.30 uur (zaal open om 19.00 uur).

Jaarverslagen penningmeester, secretaris en kascontrolecommissie

Voor deze jaarverslagen verwijst de voorzitter naar teksten zoals gepubliceerd in het juninummer van Mars in Cathedra. Ten aanzien van het jaarverslag van de secretaris wordt opgemerkt dat per abuis de lezing gehouden door de Ambassadeur van de Bondsrepubliek Duitsland, Z. E. O. M. von der Gablentz, niet in het verslag is genoemd. Op een vraag naar de stand van het ledenaantal antwoordt de penningmeester dat dit aantal ongeveer 1.000 is.

De financiële stukken zijn door de kascontrolecommissie in orde bevonden. Conform het voorstel van de kascontrolecommissie wordt de penningmeester décharge verleend voor het zorgvuldig gevoerde financiële beleid. De penningmeester wordt gecompimenteerd met de overzichtelijke presentatie van de financiële gegevens. Ten aanzien van de financiële situatie van de vereniging merkt de penningmeester, kolonel J. R. Karssing, op dat ten behoeve van de conferentie ter gelegenheid van het 125-jarig bestaan van de zijde van de Secretaris-generaal van het ministerie van Defensie een subsidie aan de vereniging is toegekend ten bedrage van f 20.000,-. Desondanks zal de viering van het 125-jarig bestaan van de vereniging naar verwachting leiden tot een extra claim op het vermogen van de vereniging in het komende boekjaar.

Verkiezing bestuursleden

De nieuwe kandidaten voor het bestuur zijn: kapitein-luitenant ter zee mr. R. Simonis en luitenant-kolonel M. Dekker. Zij worden door de vergadering gekozen tot bestuurslid. De aftredende leden zijn de kolonel der mariniers b.d. A. G. C. Kok en de kapitein ter Zee b.d. W. C. Mabesoone. De heer Kok zal aanblijven tot en met de conferentie ter gelegenheid van het 125-jarig bestaan. Hij heeft zitting in de organisatiecommissie voor deze activiteit.

De voorzitter bedankt de aftredende leden van harte voor

hun activiteiten ten behoeve van de vereniging. Tijdens het jaarlijkse bestuurs- en redactorendiner zal van hen nog op gepaste wijze afscheid worden genomen. De voorzitter deelt mee dat aan de voormalig secretaris van de vereniging, luitenant-kolonel W. F. Anthonijsz, het erelidmaatschap van de vereniging is verleend. Ten aanzien van de samenstelling van de kascontrolecommissie stelt de voorzitter vast dat zich geen kandidaten tijdens de vergadering hebben gemeld. Het bestuur zal in de periode volgende op de ledenvergadering alsnog een kascontrolecommissie samenstellen.

Rondvraag

Een van de leden merkt op dat naast de publicatie van de teksten van de inleidingen, in Mars in Cathedra, ook een korte weergave van de discussie bijzonder interessant is voor de leden. Hij stelt vast dat hij helaas enkele keren deze, vroeger gebruikelijke, samenvatting heeft gemist. De voorzitter antwoordt hierop dat ook hij grote waarde hecht aan publicatie van een samenvatting van de discussies. Helaas is het niet iedere keer mogelijk gebleken een stenografisch verslag te maken van de discussie. Het bestuur zal zich echter inzetten voor regelmatig publiceren van de samenvattingen van discussies.

Sluiting

De voorzitter sluit om 22.15 uur de vergadering.

Voordracht

Op donderdag 21 juni werd in het Defensie Voorlichtingscentrum in Den Haag een voordracht gehouden over

''Maritime strategy at the turn of the century''

De voordracht werd gehouden door prof. dr. Geoffrey Till van het Royal Naval College in Londen.

De tekst van de voordracht wordt hierna onverkort in het Engels weergegeven, gevolgd door een samenvatting van de discussie.

Navies operate within a defence environment which determines their roles and the level of resources with which those roles will need to be performed. At the same time navies have an influence on the defence environment. If they did not, there would be no point in having them. The defence environment at the moment is passing through a phase of remarkable change and maritime strategy will have to change in order to cope with it.

In the summer of 1989, the US State Department's Frank Fukuyama argued in a famous article in the journal *National Interest* that we had entered an era of historically momentous change. The change represented the final victory of Western democratic values and, as a result, the dispositions of the Cold War would pass away as NATO and the Warsaw Pact disappeared or transformed themselves as Europe demilitarised itself and the Superpowers withdrew. In such a case, conflict would end and there would be nothing for navies to do but to supervise the offshore estate and possibly to monitor the progress of the Third World as it too gradually emerged from the "mire of history".

But, in fact, this conclusion may be more than a little premature. Much of the case seems to depend on Gorbachev's succeeding in his campaign to reform the Soviet Union, and, a point often forgotten, on a reformed Soviet Union providing to be a good neighbour for Western Europe. Neither point can be assumed. In the past year, in fact Gorbachev appears to have lost much of his support in the Soviet Union and now has no obvious constituency. For their own reasons, the people, the party and the military all have growing reservations about the policy Gorbachev represents. A stable, tranquil Soviet Union is not a certain prospect.

Much the same point can be made about the developing power vacuum in Eastern/Central Europe. Historically this is an area characterised by ancient antagonisms between savage little states born with sharp teeth and claws. While the withdrawal of the stabilising influence of Soviet Power may not plunge us all back into another Balkan crisis like 1912-14, a chilling prospect, current developments in Rumania shows that West Europeans cannot afford to take the tranquillity of this area for granted.

The much discussed "Imperial Overstretch" of the United States, a function of its relative economic decline, means that security in the European area is likely to be, increasingly, a European concern. Moreover, the United States has expanding preoccupations in the Asia/Pacific area, and to its South. The extent to which Western Europe will respond to that challenge effectively and collectively depends on the degree of integration it is capable of achieving from 1992 onwards. A problem here is that the more countries join the Community or seek to be associated with it, the slower is the rate of that integration likely to be.

Nor does the situation in the Third World suggest that tranquillity and prosperity are assured. The massacre of Tianamen Square shows that democratic values can retreat as well as advance. Modernisation and development in the Third World have also, at least temporarily, exacerbated internal and external tensions between cultures and peoples. Western Europe's prosperity is conditioned by the continuance of trade in, and with, the Third World. In a world that is economically and environmentally increasingly interdependent, the Third World's ability to solve its developmental problems becomes ever more important to the advanced industrial states of the West. The experience of Vietnam, Afghanistan, the Gulf and Lebanon all suggest that even the Superpowers have only limited capacity to protect

their interests by intervention in the Third World affairs. The Soviet Union, moreover, seems increasingly disinclined even to try.

These factors have combined to lead some Europeans to argue for a greater acceptance of the need for a policing role in the wider world, and it is certainly true that this role is more likely to grow than to decline in the near future. Nonetheless, it is clear that this will likely be the kind of policing that has more to do with moderating the effect of disorder than with solving the problems that cause it. In the Gulf, the objective of Western European navies was to help protect freedom of navigation, but not to interfere in the Iran-Iraq war. Such conflicts are caused by cultural economic and historic antagonisms, that naval power cannot hope to influence to any appreciable extent. Navies can, however, help express international concern, do humanitarian work and limit collateral injury to passers-by. They are, essentially, in the damage limitation business.

So, despite the optimism expressed in some quarters, residual problems in the old world and developing turbulence in the new both suggest that there is a continuing job for Western Europe's navies to do. Will they be able to rise to this new challenge as successfully as they were able to cope with the requirements of strategic confrontation between East and West in the bad old days of the Cold War?

They will certainly not have an easy time of it. In the first place, there are widespread expectations of a "peace dividend" in consequence of the ending of the Cold War. Irrespective of the actual level of health of the Western Economy, defence will seem increasingly hard to afford, especially in contrast to the more urgent demands of investment in the infrastructure, education, health and the environment. In countries like Britain a process of convergence between the political parties appears to be taking place: a consensus on defence spending is re-emerging after nearly 10 years of polarisation on the issue, but it is a consensus for reduction.

Nor can technology be expected to come to the rescue. We are clearly on the brink of significant technological change in the nature of war, especially with the development of computers, information technology, even material science but this is not likely to make defence cheaper or to reduce an incipient crises in the procurement, training and retention of personnel. In some ways, in fact, technology may well make the situation worse, not least in the anticipated proliferation of nuclear and other weapons of mass destruction, and of ballistic missile technology around the Third World. Nor is it very clear what navies, or any other orthodox form of military power could do should such technology fall into hands of an agency, like a terrorist group, which is not geographically defined and which cannot therefore be deterred by prospect of massive retaliation.

But for the moment, the chief preoccupation will still be to assess the level of threat now implied by President Gorbachev's Soviet Union. Reasonable defensive sufficiency,

the Soviets now tell us is based on the concept of cooperative and common security. Both sides' security depends on that of the other. The sincerity of aspiration is manifested by sizeable reductions in the force level (half a million less by the end of year), a redeployment of the forces away from the main areas of historic confrontation and a reconstitution of the forces themselves so that their potential for offensive surprise is seen to reduce. Mines, anti-tank and anti-aircraft missiles are to be emphasised: offensive weaponry like strike aircraft, main battle tanks and bridging equipment is to be reduced in number and in density. Sceptics in Western Europe and in the United States argue that such big cuts have happened before (as in the days of Nikita Khrushchev), that modernisation of all the Soviet armed forces (and not least the Navy) is proceeding rapidly and that we may be confusing *peredyshka* (breathing space) with *perestroika* (reconstruction). Nor is it clear, they say, that a lower force-to-space-ratio whether it is on the battlefield or in an area of historic turbulence such as Central Europe is necessarily likely to lead to increased stability.

Nevertheless, arms control, rather than arms expansion, or even maintenance, is likely to be the preoccupation of the future. So far the control of nuclear arms and the conventional force balance in Central Europe has been the focus of attention. But, in recent years, the Soviet Union has assiduously advanced the cause of maritime arms control. Soviet commentators argue that it is unreasonable of the West to expect the Soviet Union to make concessions in land/air forces (its main area of strength) without some reciprocating concessions at sea. The Soviet Union, rightly or wrongly, claims to be vulnerable at sea and argues that maritime forces are not only inherently expensive but are also dangerous. The internationalism of the sea means that the forces of both sides can be intermixed horizontally and vertically in a manner which should be destabilising in a crisis. The Stark and Vincennes incidents in the Gulf show that circumstances can militate against the perfect control of naval forces which statesmen would like.

Soviet diplomats have offered the West an attractive bouquet of proposals. Some are structural in that they address an apparent need to reduce platforms and/or weapons: some are operational; they seek to impose limits on naval activity rather than naval forces, possibly by restricting navies' ability to operate freely in certain areas of sea. Finally, they have proposed confidence and security building measures ranging from doctrinal discussions to exercise notification.

None of this cuts much ice with Western politicians and sailors, however. They argue that there is a strong contrast between the Soviet's espousal of maritime arms control on the one hand, and its vigorous modernisation of the Soviet Navy on the other. So far, the Soviet Navy has escaped significant cuts. Although Soviet spokesmen have made much of Soviet ship and submarine reductions over the past year or so, their true significance is indicated by the fact that several Soviet submarines sank even on their way to the breaker's yard.

They go on to argue that the West is so maritime a coalition that its maritime needs and its maritime vulnerabilities simply cannot be compared with those of the Soviet Union. Equal cuts or equal forces do not therefore imply equal security. This fundamental asymmetry is likely to make maritime arms control unobtainable for the foreseeable future: pursuing the unobtainable may therefore do more harm than good. Indeed budgetary pressures are likely to depress present maintenance and future procurement. Left to their own devices, market forces will result in all the reductions that anyone could reasonably hope for over the next few years. The artificial mechanisms of arranged arms control processes might in fact delay naval reductions rather than expedite them. In the same way, they say the maritime relations of the two sides are much better than they were. Whatever the situation that may once have existed, there are now few real tensions at sea, at least between East and West.

While maritime arms control is not on the agenda for the time being, it may become so at some future date if its aims turn out to coincide with those of politicians seeking to save money. Nowhere is this consideration more important than when considering the future prospect of the US Navy. Although the 600 ship Navy is clearly dead in the water, there are at the moment a number of quite wildly differing estimates of the future relative strength of the US Navy. Almost the only thing such estimates have in common is that they suggest the US Navy of the future will be smaller, relatively and absolutely than it is now.

In the old days, the place of European navies in NATO's Concept of Maritime Operations was clearly understood. In practice, they had to help deter the Soviet Union and reassure on exposed flanks: in war they would make a material contribution to the battle for sea control in the Northern Waters, assist in protecting vital sea lines of communication across the Atlantic and directly support the land battle on all fronts. Although the latest iteration of the Maritime strategy of the US Navy, which appeared in the May 1990 Proceedings of the US Naval Institute, shows that it has accommodated itself to a growing threat in the wider world, the rather more benign face of the Soviet Union and to its own reduced circumstances, there is still considerable stress in the need for forward dispositions and on the residual threat that a smaller but modernised Soviet Navy operating in European waters must necessarily impose.

In conclusion, how is all of this likely to come together to effect West European defence policy? It is certain, firstly, to encourage expectations of reductions in defence expenditure, and therefore to require choices to be made. These choices may be about balances that need to be struck in the performance of certain defence roles, or indeed about whether some roles will need to be performed at all.

In Britain's case, the defence establishment has for many years been expected to perform four roles, with another, smaller fifth one as a bonus from forces designed for, and justified by, something else. At the moment a review called

"Options For Change" is being conducted at the highest level by the British Ministry of Defence and it is impossible to predict its outcome. Britain's independent deterrent role seems assured, as does the requirement to defend the British Isles themselves. The British air/land commitment to Germany is likely to see big reductions and there may be downward adjustments in Britain's maritime/air contribution in the Atlantic and on the Northern Flank. The "wider world" role is expected to continue and may even expand, but whether it will be thought to justify forces not required for other roles remains to be seen. Much the same process of review is going on in the Netherlands too.

This is likely to affect European maritime strategy in a number of overlapping ways. Firstly, there is the obvious point that naval fortunes are more tied up in some roles than in others. The Royal Navy, for example, is clearly involved in the first role identified in Options For Change and has a part to play in the second. It is hard to say, however, what would be the consequences of out-backs in the third role. On the one hand, the thinning out of deployed forces in Central Europe may increase the relative importance of reinforcements and resupplies and the maritime task of assuring their safe arrival. On the other hand, the cuts in Central Europe may well reduce levels of East/West tension and perceptions of need, increase warning time and produce CFE deal(s) which reduce the size of reserve stocks and manpower that would be available for transportation anyhow. This and a sense that a smaller, if modernised, Soviet Navy somehow matters less than it did may have an impact on the maritime/air role in the North too.

Secondly, there is no direct connection between the perceived importance of a role and the proportion of resources that needs to be spent on it. In Britain's case, for example, any reduction in the Rhine Army is likely to lead to substantial relocation and/or run-down costs which will mean that if short-term cuts are required they may have to be sought from roles that are by definition regarded as "more important". There is a time dimension to all this too. Some roles, including naval ones, may take short-term cuts which are not intended to prejudice their longer-term prospects. The relative importance of the roles will be seen, in other words, not in the proportion of resources devoted to it, but in the way those resources are spent.

This brings us to the third point, namely that there is likely to be at least in the short term, a certain re-nationalisation of defence. Each country possesses a set of forces that are unique, with a distinctive and largely accidental concentration of building and procurement programmes, different personnel problems and so forth. Faced with a common need to find defence savings, the West Europeans are nevertheless likely to come to individual rather than collective solutions. For the short-term at least the West-European states will probably be driven by a defence logic that essentially derives from specific and local circumstances. One country may decide to keep a maritime role, while its erstwhile partner, for its own reasons, decide to scrap it. In the short term, and for all these reasons, European navies are

therefore likely to find it more difficult to cooperate as closely as they have in the recent past. For the time being, NFR-90 is likely to be a better indicator of future developments than, say, the West European naval role in the Gulf. But this should not be thought to mean that their common maritime interest are less important than they were. Keeping forces that will cope with the potential for instability in the Soviet Union and Central Europe, for possible reductions in the extent of deployed maritime power and for expanding turbulence in the Third World will be a requirement for all the countries of Western Europe in and for the long term. So maritime are European interest that there is likely to be a substantial naval tinge to its defence structure. But while, West Europe's maritime prospect for the long term may seem fairly secure, current exigences mean that this will probably be much less true in the short-term.

June 1990

Hierna was er gelegenheid tot het stellen van vragen. Hier volgt een samenvatting van een aantal zaken die aan de orde zijn gesteld.

De scenario's en de westerse defensie

In de inleiding zijn vier scenario's geschetst van de ontwikkelingen binnen de Sovjet Unie. De vraag is echter wat de mogelijke gevolgen zijn van die verschillende scenario's voor onze defensie.

Het probleem hierbij is dat er zo'n enorm scala aan mogelijke gevolgen te schetsen is. Het is niet goed uit te maken of een eventuele dreiging het gevolg zal zijn van een gericht beleid van de Sovjet Unie of van een op handen zijnde chaotische situatie aldaar.

Echter, het is moeilijk voor te stellen dat de Sovjet Unie in de komende jaren in welke zin dan ook tegen wie dan ook een risicovol beleid zal voeren of opzettelijk een oorlog zal beginnen.

De meest waarschijnlijke situatie is die waarin de Sovjet Unie zo in beslag wordt genomen door haar eigen problemen dat ze geen bedreiging kan vormen. Het is dus zeer onwaarschijnlijk dat de Sovjet Unie een situatie zal creëren waarop onze defensie met acties zal moeten reageren.

Daarentegen is er minder zekerheid over de gebieden rond de Sovjet Unie. Vooral in het Balkangebied bestaat het vooruitzicht van instabiliteit. Allerlei traditionele vijandelijkheden blijken daar nog steeds levend te zijn. Het was de Sovjet Unie die deze vijandelijkheden onderdrukte, maar nu deze invloed afneemt, verslechteren de politieke relaties met de Balkanlanden. We zijn in een periode beland waarin de instabiliteit tussen de verschillende landen toeneemt.

Voor wat betreft het westerse defensiegebied gaan we weer terug naar de situatie van de jaren '20, waarin we geen duidelijke opponent konden identificeren. Er waren weliswaar vele mogelijkheden, maar niemand kon zich richten op een land in het bijzonder. We gaan dus terug naar een situatie van een meer algemene dreiging dan een specifieke dreiging. Deze algemene dreiging komt dan

voornamelijk voort uit de eerder genoemde toenemende instabiliteit.

Deze situatie zijn we in het Westen al lang niet meer gewend, want de laatste 40 jaar konden we uitgaan van een algemeen erkende opponent: de Sovjet Unie. Het is nu dan ook veel moeilijker uit te maken welke omvang van het defensie-apparaat voldoende zal zijn. De nadruk zal derhalve meer en meer op het begrip flexibiliteit en 'general readiness' komen te liggen. Algemeen kan worden gesteld dat de gevolgen van alle mogelijke scenario's die van een toenemende onzekerheid zijn.

Samenwerking Europese legers

Tegenover de ontwikkeling naar samenwerking en integratie van krijgsmachtonderdelen van verschillende landen staat de in de inleiding genoemde ontwikkeling van rationalisatie van de defensie-inspanningen. De vraag is nu welke kant deze ontwikkelingen op zullen gaan. Op het moment zijn de berekeningen en begrotingen van de verschillende ministeries van defensie van nationale aard; ieder ploegt zijn eigen akker. Elk defensie-apparaat heeft te maken met eigen specifieke nationale belangen en problemen en lost deze weer op een eigen manier op. Op korte termijn zitten we nog in een situatie van reageren op een crisis. We worden zo in beslag genomen door onze eigen problemen dat er weinig gelegenheid is tot samenwerking. Als deze periode voorbij is, zal er gelegenheid zijn tot militaire integratie als gevolg van politieke en economische integratie. Defensie zal zich niet kunnen onttrekken aan het verwachte proces van integratie tussen de verschillende landen. Nato zal in deze situatie maar een beperkte coördinerende rol kunnen spelen; Nato coördineert op het niveau van verschillende naties. Deze coördineert het beleid van de verschillende landen niet zodanig dat het de integratie zal kunnen vergroten.

Nato zal naar alle waarschijnlijkheid veranderen in de richting van zoals oorspronkelijk ook bedoeld was; een collectief veiligheidssysteem. Nato zal zijn rol opnieuw moeten definiëren. Een rol als voortrekker in een integratieproces is zeker op korte termijn niet voor deze organisatie weggelegd. Daarbij zal de verwachte integratie gestuurd worden door economische ontwikkelingen.

Als de rol van militaire macht gedefinieerd wordt als het mogelijk maken of ondersteunen van het politieke of economische beleid dan lijkt er op langere termijn een functie te zijn voor een Europese macht ter ondersteuning van het gemeenschappelijke Europese economische blok. Een indicatie dat dit de toekomstige ontwikkeling zal zijn, is te vinden in de Golf-operatie. Er is een gemeenschappelijk belang te behartigen en bovendien is er een gezamenlijke terughoudendheid om betrokken te raken in operaties op zee. Daarmee zal een samenwerking op marine-niveau zeer waarschijnlijk zijn.

Reductie in de Sovjet marine

Naar aanleiding van de publicatie van afbeeldingen van de nieuwste Russische navy aircraft carrier in 'Zeewezen' ontstaat de vraag in hoeverre er sprake is van een werke-

lijke reductie in de marineconstructie programma's van de Sovjet Unie.

Er zijn inderdaad weinig nieuwe indicaties die duiden op een belangrijke reductie van nieuwe producties. Het nieuwe 'carrier' programma lijkt inderdaad door te gaan. Er zijn weinig beperkingen in de productie van oorlogsschepen. Meer interessant is dat Russische marinemensen ook niet beweren dat er beperkingen ingevoerd zijn op het gebied van nieuwe constructie. Er wordt wel bekend gemaakt dat er zoveel van dit en zoveel van dat is opgedoekt maar het bericht luidt niet: we zijn ermee gestopt ze te bouwen. Dat lijkt erop te wijzen dat de Russische marine weliswaar kleiner wordt maar desalniettemin effectiever. Defensief efficiënt zijn betekent nog niet passief zijn. Defensieve efficiëntie vereist 'forward defense' en dat vereist weer forward forces. Dit alles lijkt een kleine, capabele Russische marine te impliceren die in staat is zich voorwaarts te verdedigen. Er is daarmee niet zo veel veranderd binnen de Russische marine, althans niet in de mate als het leger. Dit lijkt ook logisch gezien het van oudsher defensieve karakter van de Russische marine.

De marine als politie ter zee

De vraag wordt geopperd of er een rol is weggelegd voor een eventuele toekomstige Europese marine vergelijkbaar met die van de Britse marine ten tijde van Koningin Victoria: die van de politie ter zee.

West-Europa is afhankelijk van de handel en handel is afhankelijk van stabiliteit en orde en een bedreiging hiervan is een bedreiging voor ieder die afhankelijk is van die handel. Het handhaven van de orde is een eerste vereiste voor het in stand houden van de westerse beschaving. Als er bijvoorbeeld zich een situatie voordoet die deze orde bedreigt dan lijkt er inderdaad een functie te zijn voor de marine in politionele acties in de zin van het beperken van de schade die zou kunnen worden toegebracht. Dit in tegenstelling tot acties die de oorzaken van de ongewenste situatie trachten weg te nemen. Een voorbeeld hiervan is wederom de Golf-operatie waarbij getracht werd de schade van de plaatselijke oorlog voor de handel zoveel mogelijk beperkt te houden en niet de oorlog op te lossen. Wanneer politionele acties worden opgevat in deze zeer beperkte zin dan lijkt een Europese marine inderdaad daarin een functie te vervullen. Of de marine ook een rol kan vervullen in de strijd tegen milieuvervuiling is een moeilijk te beantwoorden vraag. Wat is precies het verband tussen marine-activiteiten en het tegengaan van milieuvervuiling; wat doet bijvoorbeeld de marine tegen het verbranden van tropische regenwouden in Brazilië. In de toekomst zal de toestand in de wereld op het gebied van milieu alleen maar slechter zijn geworden en er zullen landen in grote problemen komen te verkeren. Hieruit zullen meer conflicten en wanorde voortvloeien. De marine zal hierin eerder een functie vervullen dan als een mechanisme om milieuschade te beperken of om het milieu te verbeteren.

De Amerikaanse maritieme strategie

De Amerikaanse maritieme strategie is voornamelijk gebaseerd op de verwachte dreiging van de Sovjet Unie en de

aanwezigheid van de schepen maakt een zeer belangrijk deel uit van de Amerikaanse strategie. De vraag is of bij het handhaven van deze strategie, deze nog kan worden uitgevoerd met het aantal schepen dat de Amerikanen nu hebben.

In januari zou het Amerikaanse Marine-instituut een bijgewerkte versie doen verschijnen van de Maritieme strategie, maar het verscheen niet, daar het intussen alweer vele malen herschreven is.

Het grootste probleem is de verwachte 'force level'. Het gaat hierbij echter wel om accentverschillen. Het is niet waarschijnlijk dat ten aanzien van de aard en omvang van de marine en het aandeel in de totale defensiebegroting al ingrijpende besluiten genomen zijn, maar het is ook nog te vroeg om te zeggen wat de uitkomst van dat debat zal zijn. Het lijkt te leiden tot een hernieuwde interpretatie van de maritieme strategie tot een meer voorzichtige strategie om voornamelijk operationele redenen. Er zal niet getornd worden aan het principe achter de strategie, er zal hooguit gesleuteld worden aan de uitvoering ervan. Dit is het gevolg van het feit dat de Verenigde Staten in beginsel een maritieme natie is.

Militaire macht versus economische macht

Het economische machtselement binnen de internationale verhoudingen laat de militaire machtsfactor ver achter. Terwijl de economie internationaliseert lijkt de defensie het laatste symbool van nationale souvereiniteit te zijn.

Kenmerkend voor een land in een proces van verval is dat het economische verval niet gelijk gevolgd wordt door militaire nederigheid. Voor een tijd zal een land zich voordoen als een grote macht zonder dat de economische macht nog als basis aanwezig is. Een algemene gehoorde gedachte hiermee samenhangend is dat een economisch sterk land ook automatisch een bedreiging vormt.

In Amerika is de wijd verbreide opvatting dat de Japanse economische macht een internationaal instrument vormt waarmee Amerika wordt bedreigd. Echter, de Japanse investeringen vormen een enorme prikkel voor de Amerikaanse economie. Vele Amerikaanse economen geven nu dan ook aan dat deze investeringen van groot belang zijn voor de verbetering van de Amerikaanse economie. Het is dan ook niet mogelijk om aan de economische macht te denken in nationale begrippen. Op die manier kan economische macht niet als een nationaal instrument worden gebruikt. Economische afschrikking bestaat dus niet en daarmee behoudt de militaire macht zijn functie. Echter, dit is allemaal gebaseerd op de gedachte dat naties nog van belang zijn. Het is mogelijk om de gedachte te steunen, zoals ook Francis Fukuyama in zijn artikel aangeeft, dat het belang van het bestaan van verschillende naties zal afnemen. Conflicten tussen naties zullen eindigen. Dit zal heel wel mogelijk de trend van de toekomst zijn, maar deze is nog ver weg.

Bijeenkomst

Op maandag 10 september a.s. te 19.30 uur (zaal open om

19.00 uur) houdt de vereniging voor leden en introducé(e)s een bijeenkomst in het Defensievoorlichtingscentrum, Korste Houtstraat 21, Den Haag, waar Simon Lunn, Deputy Secretary General van de Noord Atlantische Assemblée, een inleiding zal houden over

Political-strategic implications of a cfe-agreement

Na de voordracht wordt, zoals gebruikelijk, gelegenheid geboden voor discussie.

KONINKLIJKE VERENIGING TER BEOEFENING VAN DE KRIJGSWETENSCHAP

Programma van de conferentie "Westeuropese veiligheid na 1992" ter gelegenheid van het 125-jarig bestaan van de vereniging.

Datum: 12 oktober 1990
Plaats: Congresgebouw te 's-Gravenhage

Ochtendprogramma

09.30-09.55 uur Aankomst en koffie
10.00-10.05 uur Welkomstwoord door de voorzitter van de vereniging, Brigade-generaal G. J. Folmer
10.05-10.35 uur "Westeuropese veiligheid na 1992: De strategische dimensie", door: Prof. dr. Th. de Montbrial
Directeur van het Institut Français des Relations Internationales
10.35-11.05 uur "Westeuropese veiligheid na 1992: Een bijdrage door de WEU", door: Dr. W. F. van Eekelen
Secretaris-generaal WEU
11.05-11.30 uur Koffie
11.30-12.15 uur Vragen en discussie
12.15-13.30 uur Lunch

Middagprogramma

13.30-14.00 uur "Westeuropese veiligheid na 1992: De economische dimensie", door: P. Dankert
Staatssecretaris van Buitenlandse Zaken
14.00-14.15 uur Vragen en discussie
14.30-16.30 uur "Westeuropese veiligheid na 1992: De perspectieven voor Nederland".
In twee parallelsessies zal gesproken worden over dit onderwerp. Gekozen kan worden uit:

Sessie 1. Politiek-militaire aspecten
Voorzitter: H. Neuman
Forumleden: Defensiespecialisten van de Tweede kamerfracties van CDA, PvdA, VVD en D66.

Sessie 2. Industriële aspecten
Voorzitter: Mr. C. van Lede
Forumleden: Vertegenwoordigers van de defensie-industrie.

16.30-17.00 uur "Westeuropese veiligheid na 1992: De uitdaging voor Nederland", door: A. L. ter Beek
Minister van Defensie
17.00-17.10 uur Afsluiting door de voorzitter
17.10- Borrel

Aanmelding:

(hierlangs afknippen en zenden aan Kon. Ver. ter Beoefening van de Krijgswetenschap, Hogere Krijgsschool Frederikkazerne, Postbus 90701, 2509 LS DEN HAAG)

NAAM: .....

FUNCTIE: .....

ADRES: .....

POSTCODE + WOONPLAATS: .....

HANDTEKENING: .....

Ik zal deelnemen aan het symposium en het inschrijfgeld (leden f 25,-, niet-leden f 35,-, bedrijven f 100,-) overmaken op giro 2940159, t.n.v. Kon. Ver. ter Beoefening van de Krijgswetenschap te Leiden, o.v.v. "Themadag".